

FIL-PRIM'AWLA TAL-QORTI ĊIVILI

IMĦALLEF

ONOR. JOSEPH R. MICALLEF LL.D.

ILLUM il-Ħamis, 2 ta' Frar, 2017

Kawża Nru 12

Ċitazz. Nru. 2604/99JRM

VINCENT CUSCHIERI LIMITED

VS

KORPORAZZJONI ENEMALTA u permezz ta' Nota tas-27 ta' Jannar, 2015, is-soċjeta' Enemalta p.l.c. (C – 65836) assumiet l-atti tal-kawża minflok l-imsemmija Korporazzjoni Enemalta; u il-Korporazzjoni għas-Servizzi tal-Ilma

Il-Qorti:

Rat l-Att taċ-Ċitazzjoni mressaq fis-26 ta' Novembru, 1999, li bih u ghar-ragunijiet hemm imsemmija, il-kumpannija attriċi talbet li din il-Qorti (a) issib li l-ammont ta' sitta u tletin elf u tlieta u erbgħin lira Maltin u wieħed u ħamsin ċenteżmu (Lm 36,043.51¹) mitluba mill-Korporazzjonijiet

¹ Li jgħibu € 83,959 fi flus tal-lum

imħarrka bħala somma dovuta għall-għoti ta' servizz ta' dawl elettriku għall-maħżen f'numru wieħed (1), Moll iċ-Ċangaturi, fil-Marsa, lill-kumpannija attriċi bil-kont tagħhom tal-erbatax (14) ta' Lulju, 1999, mhux dovuti; (b) tillikwida, jekk ikun il-każ, l-ammont xieraq dovut minnha, jekk hemm bżonn bil-ħatra ta' perit; (ċ) tillikwida l-ammont li l-kumpannija attriċi tkun ħallset mid-data tal-iskrittura tas-7 ta' Settembru 1999 sad-data tas-sentenza; u (d) f'każ li l-Qorti ssib li l-kumpannija attriċi ħallset aktar minn kemm messha tħallas, tikkundanna lill-korporazzjonijiet mħarrka, jew lil min minnhom, biex iħallsuha lura dak li tħallas żejjed. Talbet ukoll l-ispejjeż, magħduda dawk tal-ittra ufficjali tal-1 ta' Settembru, 1999;

Rat in-Nota tal-Eċċezzjonijiet imressqa fl-14 ta' Frar, 2000, li biha l-Korporazzjoni għas-Servizzi tal-Ilma laqgħet għall-azzjoni attriċi billi, b'mod preliminari, qalet li m'għandiex *locus standi* billi ma kinetx parti mill-ftehim li ntlahaq mal-kumpannija attriċi. Fil-mertu, laqgħet billi qalet illi hi taġixxi biss bħala mandatarja għall-Korporazzjoni Enemalta, u li għandha tiġi liberata mill-gudizzju;

Rat in-Nota tal-Eċċezzjonijiet imressqa fit-3 ta' Marzu, 2000, li biha l-Korporazzjoni Enemalta laqgħet għall-azzjoni attriċi billi sostniet li l-ammont huwa dovut u jinsab rifless fil-kontijiet maħruġin minn żmien għal żmien dwar il-konsum tad-dawl mill-imsemmi post;

Rat id-degriet tagħha tal-10 ta' Mejju, 2005², li bih laqgħet talba mressqa mill-kumpannija attriċi b'rikors tagħha tal-4 ta' Marzu, 2005, li bih ħalliet lill-istess kumpannija attriċi tressaq lill-Inġinier Anton Cutajar bħala xhud espert sabiex jagħti fehma tekniku marbuta mal-konsum tad-dawl, fid-dawl tal-provi dokumentali mressqa waqt is-smiġħ tal-kawża;

Rat id-degriet tagħha tas-6 ta' Frar, 2007³, li bih u għar-raġunijiet hemm imsemmija, ċaħdet talba magħmula mill-kumpannija attriċi biex il-Qorti taħtar perit tekniku;

Semgħet ix-xhieda u rat il-provi dokumentali mressqa quddiemha mill-partijiet;

Rat id-digriet tagħha tad-9 ta' Mejju, 2007⁴, li bih tat lill-partijiet żmien biex iressqu s-sottomissjonijiet tagħhom;

² Paġ. 219 tal-proċess

³ Paġ. 349A tal-proċess

⁴ Paġ. 355 tal-proċess

Rat in-nota ta' sottomissjonijiet imressqa mill-kumpannija attriċi fit-13 ta' Settembru, 2007⁵;

Rat in-nota mressqa mill-partijiet fil-5 ta' Diċembru, 2007⁶ li biha kkonfermaw illi l-ammont ta' sitta u tletin elf, u tlieta u erbgħin Liri Maltin u wieħed u ħamsin ċenteżmu (Lm36,043.51c) tħallas mill-kumpannija attriċi skond il-ftehim li sar fis-7 ta' Settembru tal-1999;

Rat in-nota ta' sottomissjonijiet imressqa mill-Korporazzjoni Enemalta fis-6 ta' Diċembru, 2007⁷, u dik imressqa mill-Korporazzjoni għas-Servizzi tal-Ilma fis-6 ta' Frar, 2008⁸, bi twegiba għal dik tal-kumpannija attriċi;

Rat in-nota tal-Enemalta plc tas-27 ta' Jannar, 2015⁹, li biha assumiet l-atti minflok il-Korporazzjoni Enemalta;

Semgħet is-sottomissjonijiet ulterjuri mill-avukat tal-kumpannija attriċi¹⁰;

Rat l-atti kollha tal-kawza;

Rat id-digrieti tagħha li bihom ħalliet il-kawza għas-sentenza;

Ikkonsidrat:

Illi din hija azzjoni dwar kontestazzjoni ta' kontijiet dwar servizzi ta' dawl f'post u talba għar-radd lura ta' ħlas żejjed magħmul. Il-kumpannija attriċi (minn issa 'l hemm imsejha "VCL") tgħid li nħarġulha kontijiet għoljin dwar konsum ta' dawl elettriku minn mażen tagħha u li kellha tħallashom biex il-provvista tad-dawl ma tinqatax. Tgħid li ma jistax ikun li ntuża daqstant elettriku fl-imsemmi post u li l-kontijiet inħarġu fuq is-saħħa ta' kalkoli ħżiena. Hija trid li jinstab kemm kien tabilhaqq il-konsum veru tad-dawl fiż-żmien rilevanti u li, wara li tinħadem ir-rata x-xierqa u jkun stabil kemm messu kien il-kont, l-imħarrkin, jew min minnhom, iroddulha lura l-ħlasijiet li hija kellha tagħmel biex il-provvista ma tinqatax, u li kien mingħaliha ma kellhiex tħallashom;

Illi għal din l-azzjoni, il-Korporazzjoni Enemalta (minn issa 'l hemm imsejha "Enemalta") laqgħet billi tgħid illi l-ammont mitlub minnha huwa

⁵ Paġġ. 360 – 379 tal-proċess

⁶ Paġġ. 382 tal-proċess

⁷ Paġġ. 385 – 416 tal-proċess

⁸ Paġġ. 418 – 420 tal-proċess

⁹ Paġġ. 450 tal-proċess

¹⁰ Paġġ. 417 tal-proċess

dovut għaliex jirrifletti l-konsum illi sar fil-fond, filwaqt illi l-Korporazzjoni tas-Servizzi tal-Ilma (minn issa 'l hemm imsejha "KSI") tgħid illi hija biss mandatarja tal-Enemalta, u li qatt ma kienet parti mill-ftehim li ntlafhaq bejn VCL u Enemalta, u messha tinheles milli tibqa' aktar fil-kawża;

Illi bħala fatti rilevanti illi joħorgu mill-atti jirriżulta li VCL hija s-sid ta' maħžen li jgħib in-numru 1, il-Moll taċ-Ċangaturi, Marsa, u li għal numru ta' snin kienet tiġgestixxi minnu n-negozju tagħha. Il-post kellu *meter* tad-dawl li, fl-1 ta' Ġunju tal-1984, inbidel minn *single phase* għal *three-phase* minħabba l-attività' li bdiet issir fih. Il-*meter* kellu n-numru 8264569;

Illi fl-1990, VCL bdiet taħdem minn stabbiliment ieħor fi Triq Ninu Cremona, f'Raħal Ġdid, iżda xorta żammet il-maħžen tal-Marsa. Għammritu b'zewgt ikmamar tal-friza, u fih bdiet tpoġġi l-merkanzija tal-ikel li kienet timporta minn barra¹¹. Il-fond għaldaqstant ġie li beda jintuża bħala *cold store*¹²;

Illi l-post kien jinfetaħ f'ħinijiet limitati kuljum sakemm tinhatt jew titqiegħed fih il-merkanzija. Mill-bqija, jirriżulta illi l-maħžen kien jinżamm magħluq u jinfetaħ biss minn xi lavranti biex ipoġġu fih jew joħorgu minnu xi prodotti biex jitqassmu fis-suq¹³. Mill-1992, VCL kienet żiedet it-tagħmir li jkessaħ fil-maħžen u kabbritu wkoll billi firxitu mal-post kollu¹⁴;

Illi VCL kienet il-konsumatur reġistrat mal-Enemalta dwar il-*meters* tad-dawl tal-maħžen sa mill-1976, meta twaqqfet il-kumpannija (il-Kont tagħha ma' KSI kien igħib in-numru 250/25228);

Illi ladarba l-fond kien ikun magħluq, il-*meter reader*, impjegat mal-KSI, kien fil-biċċa l-kbira ma jistax jaqra l-arloġġ, jekk ma jkunx hemm xiħadd minn VCL biex jiftaħlu u jħallih jidħol jieħu l-qari u, f'bosta okkażjonijiet, KSI kienet toħroġ stima tal-konsum tad-dawl li jkun sar mill-maħžen¹⁵. Fid-drabi meta l-fond kien ikun miftuħ jew kien jinfetaħ minħabba li jkun ser isir il-qari, il-*meter reader* kien jaqra l-arloġġ u jgħaddi l-qari lil KSI;

¹¹ Affidavit ta' John Cuschieri, Dok. "JC" f'paġ. 39 tal-proċess

¹² Kontro-eżami ta' John Cuschieri f'paġ. 298 tal-proċess

¹³ Affidavit ta' John Cuschieri f'paġġ 39 – 40 tal-proċess. Ara wkoll x-xhieda ta' Pierre Galea u Anthony Caruana mmarkati bħala Dok. "PG" u "AC" f'paġġ. 32 – 35 tal-proċess

¹⁴ Xhieda ta' John Cuschieri f'paġ. 295 tal-proċess

¹⁵ Xhieda ta' Philip Sapiano f'paġ. 99 tal-proċess

Illi mill-okkażjonijiet fejn kien sar qari attwali tal-arloġġ, KSI kienet bdiet tqis il-fond bħala li jiġġenera konsum qawwi ta' dawl u ilma (u tqiegħed fil-kategorija tal-“*heavy consumers' section*”)¹⁶;

Illi minħabba li kull darba li l-qarrej tal-arloġġ mar fejn il-maħżen biex jieħu l-qari ma sab lil ħadd bejn Marzu tal-1991 u Marzu tal-1996¹⁷ u ma setax jittieħed il-qari attwali tal-konsum¹⁸, f'Mejju tal-1997¹⁹, KSI ordnat li jsir qari attwali ġol-maħżen minn rappreżentanti tagħha u li VCL tintalab tassigura li dan ikun jista' jsir. Minkejja dan, kien biss f'Marzu tal-1998 li ttieħed qari tal-arloġġ²⁰;

Illi fl-20 ta' April tal-1998, l-arloġġ tad-dawl inbidel. VCL tgħid illi kien maħruq²¹, filwaqt illi Enemalta tgħid li wara li sar l-istħarriġ meħtieġ, irriżultatla li kien jaħdem tajjeb²². Dakinhar li nqala' l-arloġġ u tqiegħed arloġġ ġdid minflok, reġa' ttieħed il-qari tal-arloġġ qabel inqala' u wara li twaħħal il-*meter* il-ġdid ittieħed il-qari tiegħu wkoll²³. L-għada li tneħħa l-arloġġ sar eżami fuqu fil-laboratorju tekniku tal-Enemalta²⁴ fuq *test-bench* li kien jintuża biex jeżamina l-kundizzjoni ta' arloġġi bħal dak²⁵;

Illi tul is-snin, VCL irċeviet kontijiet mingħand KSI u tgħid li kienu għoljin, uħud minnhom eżaġerati²⁶. Hija ressqet ilmenti f'dan ir-rigward, iżda wara li saru l-verifiki minn naħa tal-persuni tekniċi f'isem Enemalta, din tal-aħħar ikkonfermat li l-ammont huwa dovut²⁷. Enemalta heddet ukoll li jekk il-ħlas jibqa' ma jsirx, kienet tirriżerva li taqta' l-provvista tal-elettriku għall-maħżen;

Illi fl-1 ta' Settembru, 1999²⁸, VCL bagħtet ittra ufficjali lill-korporazzjonijiet imħarrka fejn ipprotestat kontra dak mitlub minnhom u talbithom jirrevedu l-kontijiet mibgħuta;

Illi fit-2 ta' Settembru, 1999²⁹, VCL ressqet talba għal ħruġ ta' Mandat ta' Inibizzjoni kontra ż-żewġ Korporazzjonijiet imħarrka sabiex jinżammu milli jissuspendu jew jaqtgħu l-provvista tas-servizz tad-dawl u ilma fil-fond mertu ta' dawn il-proċeduri;

¹⁶ Xhieda ta' Anthony Micallef f'paġ. 271 tal-proċess

¹⁷ Xhieda ta' Vincent Gatt, f'paġ. 209 tal-proċess

¹⁸ Ara Dokti “PS1” u “PS2”, f'paġġ. 89 u 90 tal-proċess

¹⁹ Ara Dok “JSA”, f'paġġ. 107 – 8 tal-proċess

²⁰ Dok “JSA”, f'paġ. 109 *tergo* tal-proċess

²¹ Affidavit ta' John Cuschieri mmarkat bħala Dok. “JC” f'paġ. 41 tal-proċess, u l-istess xhieda fil-kontro-eżami f'paġ. 298 tal-proċess

²² Xhieda ta' Ing. John Tonna f'paġ. 303 tal-proċess

²³ Ara Dok “JSA”, f'paġ. 186 tal-proċess

²⁴ Ara Dok “JSA”, f'paġ. 185 tal-proċess

²⁵ Xhieda ta' Ing. John Tonna f'paġ. 264 tal-proċess

²⁶ Dok. “VC1” sa Dok. “VC4” f'paġġ. 7 – 10 tal-proċess

²⁷ Xhieda ta' Tarcisio Mifsud f'paġ. 308 – 9 tal-proċess

²⁸ Dok. “VC6” f'paġ. 13 tal-proċess

²⁹ Dok. “TMX” f'paġġ. 315 – 334 tal-proċess

Illi wara laqgħa li saret fis-6 ta' Settembru, 1999, l-għada s-7 ta' Settembru, 1999³⁰, intlaħaq ftehim bejn VCL u Enemalta, fejn VCL intrabtet illi tħallas il-kreditu ta' sitta u tletin elf u tlieta u erbgħin Lira Maltija u wieħed u ħamsin ċenteżmi (Lm 36,043.51) meqjusa bħala arretrati dovuti minnha fi ħlasijiet ta' elf lira Maltin (Lm1,000) fix-xahar. Fl-imsemmi ftehim, inqabel li, sakemm VCL tibqa' tħallas regolarment l-imsemmija rati, il-provvista tad-dawl għall-maħżen ma tinqatax. VCL għamlitha ċara li l-ftehim kien sar bla ħsara li hija tikkontesta l-ammont minnha mitlub, u l-partijiet qablu li jekk kemm-il darba kellu jirriżulta li VCL tħallset aktar minn dak minnha dovut, Enemalta kienet tħallasha lura dak l-eċċess fi żmien sebat (7) ijiem minn meta s-sentenza mogħtija ssir finali u li, minn dakinhar, jgħaddi mgħax bit-tmienja fil-mija (8%) favur VCL sakemm isir il-ħlas lura lilha dovut;

Illi, minħabba l-imsemmi ftehim, il-Qorti b'degriet tagħha tal-10 ta' Settembru, 1999³¹, ma qisitx aktar it-talba ta' VCL għall-ħruġ tal-Mandat;

Illi fis-26 ta' Novembru, 1999, VCL fetħet din il-kawża;

Illi sal-2003, VCL tħallset is-somma kollha li kienet intalbet tħallas³² sa l-2003. Dwar dan, il-partijiet ressqu dikjarazzjoni li jaqblu fuq dan il-fatt³³;

Illi għal dak li jirrigwarda l-konsiderazzjonijiet legali marbutin mal-każ, il-Qorti tqis illi qabel kollox għandha tistħarreg **l-eċċezzjonijiet mressqa minn KSI**. Hija tgħid li m'għandiex *locus standi* f'dawn il-proċeduri, billi ma kinitx parti mill-ftehim li ntlahaq bejn Enemalta u VCL, kif ukoll illi hija taġixxi biss bħala mandatarja tal-istess Enemalta;

Illi waqt it-trattazzjoni tal-istess eċċezzjonijiet, l-għaref difensur ta' KSI³⁴ jfisser aħjar dwar xiex qegħdin jitressqu l-imsemmija eċċezzjonijiet. Hu qal li KSI kienet qiegħda ssejjes l-eċċezzjoni tagħha fuq dak li jipprovdu d-disposizzjonijiet tal-Kap. 355 tal-Liġijiet ta' Malta³⁵, minn fejn jirriżulta illi fl-iskeda li għaliha jagħmel referenza l-artikolu 22³⁶, il-Korporazzjoni ġiet maħtura biex f'isem u għan-nom ta' Enemalta taqdi dawk il-funzjonijiet li minn żmien għal żmien jistgħu jingħataw lill-imsemmija korporazzjoni;

³⁰ Dok. "VC7" f'paġ. 15 – 6 tal-proċess

³¹ Dok "TMX", f'paġ. 318 tal-proċess

³² Ara Dokti "JSA" u "JSX", f'paġġ. 140 – 1 u 283 – 4 tal-proċess

³³ Nota f'paġ. 382 tal-proċess

³⁴ Ara Nota ta' Sottomissjonijiet f'paġ. 419 – 420 tal-proċess

³⁵ L-Att dwar il-Korporazzjoni għas-Servizzi tal-Ilma (Att XXIII tal-1991)

³⁶ Illum il-gurnata mħassar bis-saħħa tal-art. 28 tal-Att XXXIV tal-2014 (l-Att tal-2014 dwar it-Trasferiment tal-Attiv, id-Drittijiet, id-Debiti u l-Obbligji ta' Enemalta)

Illi l-aġir li minnu tilmenta VCL jirriżulta illi jaqa' taħt din l-iskeda, u għaldaqstant fi kliem il-KSI, hija kienet biss mandatarja u hija Enemalta li għandha twieġeb għalihom. KSI targumenta wkoll illi tħalliet barra mill-ftehim li ntlahaq bejn l-Enemalta u VCL, u r-rabtiet li l-partijiet fuq il-kitba daħlu għalihom jorbtu lilhom biss u mhux ukoll lilha;

Illi l-liġi tfiggħer il-mandat bħala l-kuntratt li bih persuna tagħti lil persuna oħra s-setgħa li tagħmel xi ħaġa għaliha³⁷. Il-mandatarju jista', bis-setgħa mogħtija mill-mandant, ikun konvenut f'ismu, f'kawzi illi għandhom x'jaqsmu ma' l-affari li tidhol fil-mandat³⁸, iżda ma jistax joqgħod fil-kawża, bħala attur jew konvenut, f'isem tal-mandant, anke jekk dan ikun tah dik is-setgħa, meta l-mandant innifsu ma jkunx nieqes mill-gżira li fiha l-kawża għandha ssir³⁹;

Illi minn dawn id-disposizzjonijiet joħroġ illi s-sottomissjoni ta' KSI hija mistħoqqa, u għaldaqstant l-eċċezzjonijiet imressqa minnha għandhom jintlaqgħu u l-Qorti sejra teħlisha mill-osservanza tal-ġudizzju;

Illi għal dak li **jirrigwarda t-talba attriċi fil-mertu**, il-Qorti ssib li ma hemmx dubju, kif fil-fatt jirriżulta mill-atti tal-kawża, VCL ingħatat servizzi marbuta mal-provvista tad-dawl u ilma fil-maħżen mertu ta' dawn il-proċeduri u li hija kienet il-klijent magħruf li ibbenefika mill-istess servizzi. VCL dan ma tiċċdux, imma hija tgħid li ma huwiex sewwa li, talli tingeda minn dawk is-servizzi, tintalab tħallas dak li mhux mistħoqq jew li min jagħtiha tali servizzi ma jagħmilx xogħlu sewwa u jdaħħalha f'nefġiet li ma jmisshix tħallashom;

Illi VCL tgħid li l-ammont mitlub mhux dovut, u tibbaża l-argumenti tagħha fuq numru ta' raġunijiet mifruxa fuq seba' taqsimiet⁴⁰: l-ewwel, billi tgħid li l-maħżen huwa magħluq; it-tieni, li l-ammont mitlub huwa msejjes fuq stimi aktar milli fuq qari attwali tal-arloġġ tad-dawl; it-tielet, li hija tixli li l-istimi kif ġenerati mill-kompjuter huma inkonsistenti; ir-raba', il-kont ta' bejn id-9 ta' April 1998 u l-20 ta' April, 1998 huwa partikolorment eċċessiv u ma jistax ikun li t-tagħmir li jinsab fil-maħżen seta' qatt ikkonsma daqstant elettriku; il-ħames, tixli lil Enemalta b'nuqqasijiet marbuta mal-arloġġ tad-dawl li tneħħa minnha f'April tal-1998; u s-sitta, tistrieħ fuq opinjoni teknika (ta' espert imqabbad minnha *ex parte*) li tgħid li l-konsum kellu jkun dak ta' 237,600 units⁴¹; u fis-seba'

³⁷ Art. 1856(1) tal-Kap. 16

³⁸ Art. 1865(2) tal-Kap. 16

³⁹ Art. 1866 tal-Kap. 16

⁴⁰ Ara Nota ta' Sottomissjonijiet f'paġġ. 364 – 377 tal-proċess

⁴¹ Rapport tal-Ing. Anton Cutajar Dok "ACA" f'paġġ. 226 sa 233 u x-xhieda tiegħu f'paġġ. 278 – 281 tal-proċess

lok, tišhaq illi kien hemm suggeriment minn KSI biex il-kont jiġi rivedut iżda Enemalta warrbet tali suggeriment bla raġuni tajba;

Illi, min-naħa tagħha, Enemalta⁴² tilqa' għall-dawn l-argumenti billi tgħid illi, bħala stat ta' fatt, VCL kienet teżercita attivita' kummerċjali fil-fond bit-tħaddim ta' tagħmir li, fil-fehma tal-esperti tagħha, kien kapaci jtellja' l-konsum kif rifless fil-kontijiet maħruġa fuq l-istess indirizz. Għar-rigward tal-istimi, hija titfa' kull nuqqas fuq VCL talli ma kinitx tagħti aċċess lill-*meter reader* biex jaqra l-*meter* fil-fond u dan għal żmien twil, sakemm KSI kellha tasal biex tordna li VCL tassigura li jkun hemm xi hadd min-naħa tagħha biex iħalli jsir il-qari attwali tal-arloġġ. Enemalta tišhaq illi l-istimi jirriflettu l-konsum li kien qed isir fil-fond u dan a bażi ta' qari attwali li kien isir mill-*meter readers* meta kien ikollhom aċċess għall-arloġġ fil-fond. Enemalta tressaq il-prova illi l-*meter* li tneħħa mill-fond mertu ta' dawn il-proċeduri kien fi stat tajjeb u, kontra dak li tixli VCL, ma kienx maħruq. Hija tressaq fehmiel tekniċi li jwaqqgħu l-fehmiel li wasal għalihom l-espert tekniku mqabbaad *ex parte* minn VCL, u tišhaq illi ma laqgħetx is-suggeriment ta' KSI għar-reviżjoni tal-kont għaliex mill-verifiki li għamel l-espert tagħha, irriżultalu li dan ma kienx mistħoqq billi l-*meter* kien għamel '*recommencement*';

Illi VCL tgħid li l-kontestazzjoni tagħha tal-kontijiet maħruġin lilha tirreferi għal bosta snin li jiġbru firxa ta' madwar erba' (4) snin bejn Novembru tal-1994 u April tal-1998. Dan ifisser li l-azzjoni ta' VCL ma tolqot l-ebda żmien wara li l-arloġġ kien inbidel b'wieħed ġdid f'April tal-1998. Kif ingħad qabel, l-ilmenti ta' VCL jinbnew l-aktar fuq il-fatt li l-kontijiet mibgħutin lilha nħarġu fuq stejjem u mhux fuq qari attwali, u li dan il-fatt "huwa l-pern tad-diffikultajiet illi nqalgħu u li taw lok għall-kontijiet eżagerati li nħarġu"⁴³. Hija tixli lil KSI bin-nuqqas ta' qari attwali u tišhaq li hija dejjem kienet disponibbli biex tiftaħ il-maħżen ħalli jkun jista' jsir il-qari tal-arloġġ;

Illi għall-Qorti huwa fatt rilevanti li VCL ma tgħidx li l-ebda parti mill-kont ma huwa jew kien tabilhaqq dovut, imma li l-biċċa l-kbira minnu ma kellhiex tħallsu. Din il-pożizzjoni tal-attributi tfisser li l-kontestazzjoni tagħha hija waħda limitata li tipprezumi l-eżistenza ta' għarfien ta' debitu. Dan iġib miegħu l-obbligu li jitressqu provi tajbin biżżejjed biex isaħħu u jagħtu siwi għall-imsemmija kontestazzjoni, għaliex fin-nuqqas, jitqies li l-kreditu kollu mitlub huwa dovut;

⁴² Ara Nota ta' Sottomissjonijiet f'pagġ. 396 – 424 tal-proċess

⁴³ Nota ta' Sottomissjonijiet tagħha f'pagġ. 367 tal-proċess

Illi huwa prinċipju ta' dritt li min jallega jrid jipprova dak li jallega. Huwa għaldaqstant obligu ta' VCL li tipprova n-nuqqasijiet li bihom tixli lill-imħarrkin u li setgħu wasslu biex il-kont maħruġ minnhom bħala konsum jitqies żbaljat u għaldaqstant mhux dovut. Parti attriċi f'kawża għandha l-obbligu li tipprova kif imiss il-premessi għat-talbiet tagħha b'mod li, jekk tonqos li tagħmel dan, iwassal għall-ħelsien tal-parti mħarrka⁴⁴. Il-fatt li l-parti mħarrka tkun ressqet verżjoni li ma taqbilx ma' dik imressqa mill-parti attriċi ma jfissirx li l-parti attriċi tkun naqset minn dan l-obbligu, għaliex jekk kemm-il darba l-provi ċirkostanzjali, materjali jew fattwali jagħtu piż lil dik il-verżjoni tal-parti attriċi, il-Qorti tista' tagħżel li toqgħod fuqha u twarrab il-verżjoni tal-parti mħarrka. Min-naħa l-oħra, il-fatt li l-parti mħarrka ma tressaqx provi tajba jew ma tressaq provi xejn kontra l-pretensjonijiet tal-parti attriċi, ma jeħlisx lil din milli tipprova kif imiss l-allegazzjonijiet u l-pretensjonijiet tagħha⁴⁵;

Illi huwa għalhekk li l-liġi torbot lill-parti f'kawża li tipprova dak li tallega⁴⁶ u li tagħmel dan billi tressaq l-aħjar prova⁴⁷. Iżda dak li jgħodd f'kawża mhuwiex l-għadd tax-xhieda mressqa għaliex *"il-fatt li xhieda jkunu ġew prodotti minn parti partikolari f'kawża ... ċertament ma jfissirx li l-Qorti hija marbuta li temmen b'għajnejha magħluqa, jew li temmen aktar, dak kollu li dawn ix-xhieda jgħidu 'favur' il-parti. Fuq kollox, ix-xhud ma jġigix prodott biex jixhed 'favur' parti jew 'kontra' oħra, imma jiġi prodott biex jgħid il-verita`, il-verita` kollha, u xejn anqas minn dik il-verita` kollha"*⁴⁸;

Illi l-Qorti tqis li, iżda, bħalma jiġri f'każijiet bħal dawn, il-verżjonijiet tal-partijiet u ta' dawk li setgħu nvoluti magħhom ikunu tabilfors miżgħuda b'doża qawwija ta' apprezzament suġġettiv ta' dak li jkun ġara. Huwa d-dmir tal-Qorti li tgħarbel minn fost dawn il-verżjonijiet kollha u minn provi indipendenti li jistgħu jirriżultaw il-fatti essenzjali li jistgħu jgħinuha tasal biex issib x'kien li tassew ġara u kif imxew l-affarijiet;

Illi l-Qorti tifhem li, fil-kamp ċivili, il-piż probatorju mhuwiex dak ta' provi lil hinn mid-dubju raġonevoli. Iżda fejn ikun hemm verżjonijiet li dijametrikament ma jaqblux, u li t-tnejn jistgħu jkunu plawsibbli, il-prinċipju għandu jkun li tkun favorita t-teżi tal-parti li kontra tagħha tkun saret l-allegazzjoni⁴⁹. Ladarba min kellu l-obbligu li jipprova dak li jallega ma jseħħlux iwettaq dan, il-parti l-oħra ma għandhiex tbatì minn tali nuqqas u dan bi qbil mal-prinċipju li *actore non probante reus*

⁴⁴ App. Inf. JSP 12.1.2001 fil-kawża fl-ismijiet *Hans J. Link et vs Raymond Mercieca*

⁴⁵ App. Inf. PS 7.5.2010 fil-kawża fl-ismijiet *Emanuel Ellul et vs Anthony Busuttil*

⁴⁶ Art. 562 tal-Kap 12

⁴⁷ Art. 559 tal-Kap 12

⁴⁸ App. Civ. 19.6.2006 fil-kawża fl-ismijiet *Emanuel Ċiantar vs David Curmi et*

⁴⁹ Ara, per eżempju, P.A. NC 28.4.2004 fil-kawża fl-ismijiet *Frank Giordmaina Medici et vs William Rizzo et*

*absolutur*⁵⁰. Min-naħa l-oħra, mhux kull konflitt ta' prova jew kontradizzjoni għandha twassal lil Qorti biex ma tasalx għal deċiżjoni jew li jkollha ddu fuq il-prinċipju li għadu kemm issemma. Dan għaliex, fil-qasam tal-azzjoni ċivili, il-kriterju li jwassal għall-konvinciment tal-ġudikant għandu jkun li l-verżjoni tinstab li tkun waħda li l-Qorti tista' toqgħod fuqha u li tkun tirriżulta bis-saħħa ta' xi waħda mill-għodda proċedurali li l-liġi tippermetti fil-proċess probatorju⁵¹. Fit-twettiq ta' eżercizzju bħal dak, il-Qorti hija marbuta biss li tagħti motivazzjoni kongruwa li tixhed ir-raġunijiet u l-kriterju tal-ħsieb li hija tkun ħaddmet biex tasal għall-fehmiet tagħha ta' ġudizzju fuq il-kwestjoni mressqa quddiemha⁵²;

Illi kif inhu magħruf, Qorti trid taqta' u tiddeċiedi fuq il-provi li jitressqu quddiemha u t-tifsira li l-partijiet jagħtu lil dawk il-provi tista' tgħin lill-Qorti li tkun biex tifhem iżjed dak li jkun qiegħed jitressaq quddiemha. Imma fl-aħħar mill-aħħar, jibqa' għad-diskrezzjoni tal-Qorti li tagħzel mill-provi u s-sottomissjonijiet imressqa, liema minnhom tista' jew imissha toqgħod fuqhom aktar minn oħrajn⁵³;

Illi wara li ħaddmet il-kriterji li għadhom kemm issemmwew u ħasbet fit-tul biżżejjed biex tqis il-provi mressqa quddiemha, il-Qorti tasal għall-fehma illi VCL naqset li tipprova dak li hija allegat biex iseħħilha twaqqa' l-pretensjonijiet ta' Enemalta. Illi fil-komplessita ta' dan il-każ, l-akbar nuqqas li l-Qorti tara huwa dak ta' VCL illi għal medda twila ta' żmien naqset li tipprovdi aċċess lill-impjegati ta' KSI biex, b'mod regolari, ikunu f'qagħda li jistgħu jaqraw il-*meter* fil-fond. Il-provi juru li, għal medda ta' snin, il-qari ma setax isir, u hemm provi li juru li l-qarrej tal-arloġġ kien ikun fl-inħawi u jsib il-bieb magħluq. Kien fl-interess ta' VCL li tara li l-qari jsir, aktar u aktar meta wieħed iqis li, sewwasew matul dak iż-żmien, hija kienet ziedet it-tagħmir li kien jikkonsma l-elettriku u kabbret il-qawwa tal-konsum;

Illi huwa wkoll stabbilit li, ladarba VCL kienet il-konsumatur magħruf minn Enemalta, ir-responsabbilta' għal dak li jsir fil-post fejn ikun hemm arloġġ tad-dawl taqa' fuqha⁵⁴. VCL ressqet prova fis-sura ta' rapport magħmul minn perit tal-parti ('*ex parte*') mqabblad minnha: dan bil-għan li turi li (i) il-kalkoli li saru minn KSI ma setgħux kienu tajba u ma setgħux kienu jirriflettu l-konsum li t-tagħmir li VCL kellha fil-maħżen seta' qatt itella' u (ii) l-konsum mill-qari meħud ma jstax jiġġustifika l-istejjem li KSI

⁵⁰ Ara, per eżempju, P.A. LFS 18.5.2009 fil-kawża fl-ismijiet *Col. Gustav Caruana noe et vs Air Supplies and Catering Co. Ltd.*

⁵¹ App. Ċiv. 19.6.2006 fil-kawża fl-ismijiet *Emanuel Ċiantar vs David Curmi noe*

⁵² App. Inf. 9.1.2008 fil-kawża fl-ismijiet *Anthony Mifsud et vs Victor Calleja et*

⁵³ P.A. MCH 15.1.2015 fil-kawża fl-ismijiet *Massih Massihnia vs Stivala Properties Ltd et*

⁵⁴ App. Ċiv. 27.7.2007 fil-kawża fl-ismijiet *Winston Carbone noe vs Tancred Tabone noe et*

għamlet (u li Enemalta ikkonfermat). Il-Qorti tagħraf li l-imsemmi espert u x-xhieda tiegħu huma prova li tista' tingieb quddiemha biex tqis is-siwi tal-pretensjonijiet ta' VCL. Tagħraf ukoll li r-rapport imressaq minnu fih ċertu tagħrif li jgħinha tagħraf aħjar il-qafas tal-kontestazzjoni. Izda dan ma jfissirx li l-Qorti trid tqisu bħala l-prova regina jew li ma jistax jitwaqqa' bil-provi li tressaq mill-parti l-oħra. Għall-kuntrarju, il-Qorti tqis li dak ir-rapport kien kontestat minn Enemalta u x-xhieda li rressqet mhux daqstant fuq il-kostatazzjonijiet li jissemmew fih, imma fuq il-fatt li ma jwassalx għal tifsira definittiva tad-deduzzjonijiet li jsiru fih. B'mod partikolari, għalkemm jissemma t-tagħmir li l-imsemmi espert ra fil-post, ma jagħtix tifsira għaliex il-Qorti ma għandhiex taċċetta l-qari tal-arloġġ meta sar u ċ-ċifri reġistrati mill-qarrejja meta sar il-qari. Wieħed jifhem li meta sar il-qari tabilfors kien hemm rappreżentant ta' VCL fuq il-post ukoll u, għall-kuntrarju ta' dak allegat fis-sottomissjonijiet tagħha, ma jidhirx li xi hadd qatt ġibed l-attenzjoni tal-qarrej li l-meter kien maħruq. Jekk kien maħruq, imbagħad, hemm nuqqas ta' spjega dwar kif xorta waħda kien itella' qari;

Illi min-naħa l-oħra, Enemalta (minkejja li l-piż tal-prova kien jaqa' fuq VCL) rressqet provi li juru li l-arloġġ li nbidel ma kienx maħruq, li ngħatat spjegazzjoni li wieħed jista' joqgħod fuqha li l-arloġġ kien irreġistra l-konsum u li qaleb mill-ġdid għall-bidu (*'recommenced'*) wara li laħaq l-ogħla ċifra reġistrata, u li VCL kien ilha taqa' lura fil-ħlasijiet f'ħinhom tal-kontijiet li kienu jintbagħtulha. Minħabba li l-maħżen kien fil-kontroll waħdieni ta' VCL, kien jaqa' fuqha l-piż li tipprova x'użu sar tabilhaqq mill-post u, wisq aktar importanti, mis-sistema tal-elettriku li tagħlef l-istess maħżen. VCL tgħid li kulma kellha kienu żewġ impjanti ta' tagħmir li ma jaqbzux is-saħħa ta' 2.5 *horse-power* u li kien ikun hemm żminijiet matul is-sena li lanqas jifhaddmu l-ħin kollu;

Illi l-Qorti tqis ukoll li, minkejja li VCL tgħid li kien ilhom jaslulha kontijiet li ma taqbilx magħhom u li kienet dejjem disponibbli li tagħti aċċess lill-qarrejja tal-arloġġ, ma jidhirx li hija ħadet xi passi konkreti biex il-qagħda ma tibqax l-istess. Għall-kuntrarju, jidher li kienet KSI li, wara snin li l-qarrejja tal-arloġġ isibu l-bieb tal-maħżen magħluq, saħqet li VCL tassikura li l-qari jista' jsir. Minkejja dan, jidher li għaddew xhur u aktar minn żjara waħda minn qarrejja tal-arloġġ qabel ma, f'Marzu tal-1998, seta' jsir l-ewwel qari attwali tal-arloġġ wara bosta snin. Minbarra dan, VCL jidher li bdiet toqmos dwar il-kontijiet meta Enemalta bdiet issemmi li sejra tinqeda bis-setgħat mogħtijin lilha mir-regolamenti fis-seħħ u taqta' l-provvista tal-elettriku għall-maħżen;

Illi dawn huma fatti li VCL ma waqqgħet bl-ebda mod. Min-naħa l-oħra, li kieku VCL kienet għaqlija u tassew imħassba dwar il-mod kif kienu qegħdin jinħarġu l-kontijiet, kienet tara x'tagħmel biex ikollha aktar serħan ta' moħħ li qed tħallas għal dak li qed tikkonsma u biex inuqqasijiet li kienet qiegħda tara ma tibqax isseffaq wiċċha ma' pretensjonijiet ħżiena ta' Enemalta li, skond VCL, baqgħu jkarkru s-snin;

Illi għalhekk fin-nuqqas ta' kontradizzjoni serja u li wieħed jista' joqgħod fuqha, il-Qorti tasal biex tqis li VCL ma seħħilhiex tipprova kif imiss il-każ tagħha u li t-talbiet tagħha fil-mertu ma jistħoqqilhomx jintlaqgħu;

Għal dawn ir-raġunijiet, il-Qorti qiegħda taqta' u tiddeċiedi l-kawża billi:

Tilqa' l-eċċezzjonijiet tal-Korporazzjoni għas-Servizzi tal-Ilma bħala li huma mistħoqqa fil-fatt u fid-dritt, u ssib li l-istess imħarrka ma hijiex il-kontradittriċi leġittima tal-pretensjonijiet attriċi u b'hekk teħlisha mill-ħarsien tal-ġudizzju, bi spejjeż għall-kumpannija attriċi;

Tilqa' l-eċċezzjoni tal-Korporazzjoni Enemalta bħala li huma mistħoqqa fil-fatt u fid-dritt;

Tastjeni milli tqis it-tielet talba attriċi fid-dawl tad-dikjarazzjoni kongunta tal-5 ta' Diċembru, 2007, ppreżentata mill-kumpannija attriċi u mill-Korporazzjoni Enemalta;

Tiċħad il-kumpliment tat-talbiet attriċi bħala mhux mistħoqqa fil-fatt u fid-dritt; u

Tordna li l-ispejjeż tal-kawża tħallashom il-kumpannija attriċi;

Moqrija

**Onor. Joseph R. Micallef LL.D.,
Imħallef
2 ta' Frar, 2017**

**Carmen Scicluna
Deputat Registratur
2 ta' Frar, 2017**